

Kiosk Hans Renders

Nationaal vrijheidsstreven van lichaam en geest

De Parelduiker 9 (2004) 2, € 8,-.

Tirade 48 (2004) 403, € 11,50.

Hollands Maandblad 45 (2004) 5, € 5,95.

Halverwege de jaren vijftig bleef uitgever Johan van Keulen van Uitgeverij Oisterwijk, die onder het pseudoniem Han B. Aalberse de soft-erotische boekenserie *De liefde van Bob en Daphne* schreef, op een boekenbeurs in Parijs stilstaan voor de stand van Olympia Press. Bij deze in 1953 opgerichte Engelstalige uitgeverij van Maurice Girodias verschenen zogenaamde *dirty books* in kleine olijfgroene paperbacks, die vanuit Parijs de rest van Europa bereikten.

Van Keulen keek het boek in en meende grote overeenkomsten te zien met zijn *Bob en Daphne*. Hij kocht de rechten en op die manier kreeg Nederland de primeur van de eerste niet-Engelstalige editie van Nabokovs *Lolita*. De publicist, vertaler en 'internet-antiquaar' Wim Sanders schreef in *De Parelduiker* een artikel over de activiteiten van de Nederlandse vestiging van Olympia Press in Nederland vanaf 1969. Dat is een mooi verhaal waarin Komrij een hoofdrol speelt, in zijn functie van directeur/hoofdredacteur van dit fonds. Komrij was een nijvere vertaler en talentvolle dichter, die tevens redacteur bij *De Arbeiderspers* was en samen met Martin Ros probeerde het tijdschrift *Maatstaf* nieuw leven in te blazen. Olympia Press had dan wel een talentvolle directeur aangesteld, maar het was toch ook nodig een Nederlandse partner te vinden om de erotische markt te bedienen, iemand die een distributienetwerk had. Dat lukte uiteindelijk in de persoon van Rob Spijkstra van uitgeverij Aquarius. Spijkstra had gewaagde Franse fotoboeken uitgegeven, maar 'de droog gefotografeerde standjesboeken' werden al gauw ingeruild voor het seksblad *Candy* en prikkelende titels als *De ontdekking van het masturbariaat* van Lennart Nijgh. Het plan was om literair verantwoorde erotische literatuur op de markt te brengen, maar talenten van eigen bodem bleken niet te vinden. En als er dan eens iemand met een pikant manuscript op de stoep stond, was Komrij wel enthousiast, maar durfde het hoofdkantoor, nog altijd onder leiding van Maurice

Girodias, het niet aan. Dat lot trof Theo Kars' roman *De geisha*, die later bij *De Arbeiderspers* tot een bestseller uitgroeide. Wel bracht Girodias met zijn eigen naam als imprint een boek uit van de Nederlandse schrijfster Monique van Cleef onder de titel *The House of Pain*. Sanders weet te melden dat dit boek tot op de huidige dag een klassieker is op SM-gebied. En voor ons is het boek bovendien interessant omdat zich achter het pseudoniem Monique van Cleef de nationaal-socialist Willem Waterman, alias de kinderboekenschrijver Willy van der Heide verborg, geboren als Willem van den Hout.

De officiële Olympia-uitgaven in Nederland waren allemaal van buitenlandse origine. Een groot succes werden ze niet en Komrij gaf er na een paar jaar de brui aan. Zelf gaf Girodias als reden voor het echech: 'In Holland my attempts to start a Dutch Olympia were defeated by the accelerated advent of sexual freedom: by the time our first books were translated and printed, the entire country had achieved its liberation, had gorged itself which cheap hasty sex pulp, and the interest for literary erotica had totally disappeared.'

Een totaal ander soort vrijheid propageerde de Groningse journalist Eillert Meeter (1818-1862). Voormalig topman van Reed Elsevier, Pierre Vinken, publiceert in *Tirade* een artikel over Meeter dat vooral bedoeld lijkt te zijn om het republikeinse denken respectabel te maken, of nog respectabeler te maken dan het al is. Meeter begon in 1839 het krantje *Tolk der Vrijheid*. Het bleek het begin van een journalistieke carrière, gericht tegen de vorsten van Oranje en dus geplaveid met processen en gevangenisstraf. Een van de ergste dingen die Meeter voor de voeten werden geworpen was zijn 'Plan voor een genootschap, geheten het republikeins genootschap'. Ondanks zijn vlucht voor Koning Willem I naar Londen en Parijs, wist hij in 1841 de status van beschermeling van Willem II te verkrijgen, met een toelage natuurlijk. De relatie met zijn weldoener verslechterde toch omdat Meeter onder druk werd gezet de twintigjarige Cornelia Vogel te huwen, 'die zwanger van hem was'. In het erop volgende zinnetje staat echter: 'Later zou hij vernemen dat ze een buitenechtelijk kind

van Willem II was.' Ja, zo is het alleszins begrijpelijk dat Meeter weer republikeins actief werd. Maar dat J.G. Kikkert in de literatuurlijst van Vinken twee keer opduikt, lijkt me op zijn beurt weer een logische verklaring voor dit onbewezen verhaal. 'Het wordt tijd dat wij beginnen met pleinen en straten te vernoemen naar Eillert Meeter en diens invloedrijke collega's, in plaats van naar prinses en prinsessen aan wie, ondanks hoge kosten, geen enkele historische verdienste kan worden toegeschreven.' Dat Vinken een van de oprichters van *Tirade* is, zoals achterin bij de personalia staat, lijkt me minder relevant dan wat niet vermeld is, maar misschien iedereen weet: voorzitter van het Republikeins Genootschap.

Bastiaan Bommeljé drukt in *Hollands Maandblad* de tekst van het oprichtingsprospectus uit 1959 af: 'Dit blad zal vaker verwijzen naar een goed humeur dan naar een slecht', schreef oprichter K.L. Poll 45 jaar geleden. Bommeljé komt nu met een prachtig redactioneel, of hoe noem je zijn tekst waarin hij de actuele culturele ongelijkheid verklaart met behulp van een term uit de koker van de Duitse socioloog Helmut Schelsky: *Sprachherrschaftsklasse*. In de ideologie van de *Sprachherrschaftsklasse* is 'de ander' altijd de machthebber, de verantwoordelijke, de boosdoener, de schuldige, schrijft Bommeljé. 'En dat terwijl juist deze klasse zelf de afgelopen decennia gekenmerkt is door een enorme accumulatie van privileges: op het gebied van inkomen, van vrije tijd, van culturele subsidies.' Goed gezien en mooi geformuleerd, maar juist vanwege de altijd rake redactionele teksten van de eenmansredactie geloof ik er niets van dat *Hollands Maandblad* vaker zal blijven verwijzen naar een goed humeur dan naar een slecht. Integendeel, Bommeljé is juist op zijn best als hij er met de zweep overheen gaat.